

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Національний університет «Одеська юридична академія»

**ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ
УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ
ТА ГЛОБАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ ХХІ СТОЛІТТЯ:
СИНЕРГІЯ НАУКОВИХ, ОСВІТНІХ
ТА ТЕХНОЛОГІЧНИХ РІШЕНЬ**

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної
конференції

19 травня 2023 року

У двох томах

Том 1

Видавництво
«Юридика»
2023

УДК 005.332.2(4):316.42(477)"364""20"(062.552)
Є24

Рекомендовано до друку Вченою радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 3 від 16.06.2023 р.)

За загальною редакцією **С. В. Ківалова**.

Відповідальний за випуск **М. Р. Аракелян**.
Матеріали видано в авторській редакції.

Європейські орієнтири розвитку України в умовах війни та
Є24 глобальних викликів XXI століття: синергія наукових, освітніх
та технологічних рішень : у 2 т. : матеріали Міжнар. наук.-
практ. конф. (м. Одеса, 19 травня 2023 р.) / за загальною редак-
цією С. В. Ківалова. – Одеса : Видавництво «Юридика», 2023. –
Т. 1. – 790 с.

ISBN 978-617-8263-39-3

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Європейські орієнтири розвитку України в умовах війни та глобальних викликів XXI століття: синергія наукових, освітніх та технологічних рішень». У першому томі збірника містяться наукові напрацювання вчених, практиків, військовослужбовців у теоретичній та емпіричній площині в умовах повномасштабного військового вторгнення у сферах філософських основ, загальної теорії та історичних досліджень держави і права, актуальних проблем світових соціально-політичних процесів, соціології та психології. Висвітлено питання загроз національній безпеці в їхньому конституційному вимірі, у рамках міжнародного та європейського права, трудового права та права соціального забезпечення, земельного, аграрного та екологічного права, пов'язані з функціонуванням економіки та підприємництва в умовах європейського вибору України. Розглянуто проблеми інформатизації та цифровізації суспільства, захисту інформації та кібербезпеки в умовах військового вторгнення, питання методики викладання іноземних мов, теорії та практики перекладу, проблеми лінгвістики та журналістики.

Збірник розраховано на наукових та науково-педагогічних працівників, здобувачів вищої освіти, практичних працівників у сферах юридичної, економічної, соціологічної, політологічної, психологічної, філологічної наук, журналістики та кібербезпеки тощо.

УДК 005.332.2(4):316.42(477)"364""20"(062.552)

ISBN 978-617-8263-37-9 (у 2 т.)
ISBN 978-617-8263-39-3 (т. 1)

© Національний університет
«Одеська юридична академія», 2023

References:

1. The right to strike protects workers. URL: <https://www.industrialunion.org/the-right-to-strike-protects-workers>
2. Global economy 2023: what happens next with industrial action Unions around the world protested to protect this fundamental right. URL: <https://theconversation.com/mp/global-economy-2023-what-happens-next-with-industrial-action-197129>.
3. Injunctions will prevent more strikes – with unions sued for damages if they ignore them. URL: <https://www.thetimes.co.uk/article/injunctions-will-prevent-more-strikes-with-unions-sued-for-damages-if-they-ignore-them-ft5f2jnhv>
4. Strikes: Who is taking industrial action in 2023 and when? URL: <https://news.sky.com/story/amp/strikes-who-is-taking-industrial-action-in-2023-and-when-12778841>
5. UK strikes 2023: Which workforces are striking or threatening to strike? URL: <https://www.standard.co.uk/news/uk/uk-strikes-march-april-teachers-tube-civil-servants-doctors-passport-rail-university-staff-b1039144.html>
6. Strikes in Germany: 2023 airport, train, rail, and transport strikes on 27th March explained – Lufthansa info. URL: <https://www.nationalworld.com/europe/strikes-in-germany-2023-munich-airport-train-rail-strikes-lufthansa-4080385>
7. Labour Day protests, strikes take over France, Italy, Netherlands. URL: <https://www.aljazeera.com/amp/news/2023/5/1/labour-day-protests-strikes-take-over-france-italy-netherlands>
8. Which countries have the most strikes in Europe and what impact does it have on the economy? URL: <https://www.euronews.com/next/2023/03/07/industrial-action-in-france-and-the-uk-which-countries-have-the-most-strikes-in-europe>

Key words: right to strike, working conditions, employer, employee, labour rights.

Ключові слова: право на страйк, умови праці, роботодавець, працівник, трудові права.

МЕЛЬНИК КОСТЯНТИН ЮРІЙОВИЧ

*Харківський національний університет внутрішніх справ,
завідувач кафедри трудового та господарського права,
доктор юридичних наук, професор*

ДО ПРОБЛЕМИ ЦЕНТРАЛІЗОВАНОГО ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ТРУДОВИХ І ПОВ'ЯЗАНИХ З НИМИ ВІДНОСИН

Одним із визначальних конституційних прав людини є право на працю. Праця виступає базовою і незамінною умовою життєдіяльності людини. Впродовж історії людина завдяки праці, здобувала засоби до існування, вдосконалювала знаряддя праці, розвивалася сама та розвивала свою родину, суспільство, державу. Право на працю, закріплене у ст. 43 Конституції України, включає можливість кожного заробляти собі на життя працюю, яку він вільно обирає або на яку вільно погоджується. Реалізуючи право на працю, людина укладає, зокрема, трудовий

договір, вступаючи при цьому в трудові відносини і отримуючи статус працівника. Основними принципами правового регулювання трудових відносин є свобода трудового договору, заборона примусової праці та дискримінації у сфері праці.

Працівник у трудових відносинах об'єктивно є економічно слабшою стороною порівняно з роботодавцем. Для більшості працівників заробітна плата, яка отримується ними у трудових відносинах, є основним або навіть єдиним джерелом засобів існування для них та їх сімей. Роботодавці ж розпоряджаються майном підприємств, засобами виробництва, доходами, одержаними від реалізації продукції, послуг, інших видів діяльності тощо. Тому держава в централізованому порядку закріплює для працівників низку гарантій, які дозволяють посилити їх позиції у трудових відносинах. Зокрема, ст. 50 Кодексу законів про працю України передбачає, що нормальна тривалість робочого часу працівників не може перевищувати 40 годин на тиждень. Відповідно до ст. 75 Кодексу щорічна основна відпустка надається працівникам тривалістю не менш як 24 календарні дні за відпрацьований робочий рік, який відлічується з дня укладення трудового договору. Стаття 95 Кодексу передбачає наступне: «Мінімальна заробітна плата є державною соціальною гарантією, обов'язковою на всій території України для підприємств, установ, організацій усіх форм власності і господарювання та фізичних осіб, які використовують працю найманих працівників, за будь-якою системою оплати праці. Розмір мінімальної заробітної плати встановлюється і переглядається відповідно до статей 9 і 10 Закону України «Про оплату праці» та не може бути нижчим від розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб» [1].

Кодекс законів про працю України є сьогодні основним галузевим кодифікованим нормативно-правовим актом, який забезпечує централізоване правове регулювання трудових і пов'язаних з ними відносин. Кодекс був прийнятий ще у далекому 1971 р. у зовсім інших історичних, політичних, економічних умовах. За роки незалежності Кодекс піддавався суттєвим змінам (було прийнято більше 100 законів з внесення змін та доповнень до нього), у зв'язку з чим у ньому вже практично не залишилося жодної статті, в яку б не вносилися зміни, багато статей Кодексу було скасовано та внесено в нього нові статті. Тому Кодекс нині являє собою суміш норм, прийнятих за різних історичних, політичних та економічних умов, частина із яких відповідає вимогам сьогодення, а інша частина ні.

За часів незалежності було прийнято низку спеціальних законів для регламентації окремих аспектів трудових відносин і відносин, пов'язаних з ними, серед яких закони України «Про охорону праці», «Про відпустки», «Про соціальний діалог в Україні», «Про оплату праці», «Про колективні договори і угоди», «Про зайнятість населення», «Про порядок вирішення колективних трудових спорів (конфліктів)», «Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану», «Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності», «Про організації роботодавців, їх об'єднання, права і гарантії їх діяльності».

Кодекс законів про працю України сьогодні не включає норми, які регулюють відносини з вирішення колективних трудових спорів, не визначає статус організацій роботодавців, їх об'єднань та практично не регулює відносини зайнятості і працевлаштування. Окремі аспекти трудових відносин регулюються Кодексом недостатньо повно порівняно зі спеціальними законами. Це яскраво помітно на прикладі правового регулювання відпусток нормами Кодексу та Закону України «Про відпустки». Г. І. Чанишева справедливо вважає абсолютно нелогічним відсутність у КЗпП України норм про колективні угоди, про які зазначається в законах України «Про колективні договори і угоди», «Про соціальний діалог в Україні», інших законах [2, с. 105].

Закон України «Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану» сьогодні призупинив важливі норми Кодексу законів про працю України у сфері нормування робочого часу та часу відпочинку, забезпечення соціального діалогу, виконання зобов'язань роботодавця у сфері оплати праці, при цьому встановив інші трудо-правові норми на період дії воєнного стану. Зокрема, Закон України «Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану» надав роботодавцю можливість збільшити нормальну тривалість робочого часу до 60 годин на тиждень для працівників, зайнятих на об'єктах критичної інфраструктури (в оборонній сфері, сфері забезпечення життєдіяльності населення тощо) [3].

З огляду на вищезазначене, централізованому правовому регулюванню трудових і пов'язаних з ними відносин сьогодні притаманні такі негативні моменти, як відсутність цілісності та комплексності регулювання трудових і пов'язаних з ними відносин, зниження ролі Кодексу законів про працю України в системі трудового законодавства, розпорошення норм трудового законодавства по нормативно-правовим актам однакової юридичної сили, дублювання норм трудового законодавства у Кодексі законів про працю України і у спеціальних законах.

Вважаю, що централізоване правове регулювання трудових і пов'язаних з ними відносин повинно бути чітко структурованим, комплексно регулювати вказані відносини, відповідати сучасним реаліям життя українського суспільства, базуватися на положеннях Конституції України та міжнародних документів, ратифікованих Україною, та розвивати їх положення.

Для забезпечення цього, передусім, є необхідним провести нову кодифікацію трудового законодавства. Відзначу, що за роки незалежності було розроблено та подано до Верховної Ради України низку проектів Трудового кодексу України. В останні ж роки суб'єкти законодавчої ініціативи йдуть шляхом розроблення проекту Закону України «Про працю». Так, у 2022 р. Міністерство економіки України розробило проект Закону України «Про працю», який налічує 11 розділів та 119 статей, що є навіть меншим, ніж у чинному сьогодні Кодексі законів про працю України (22 глави, 288 статей).

Проект Закону України «Про працю» не можна назвати комплексним нормативно-правовим актом, оскільки ним, по-перше, традиційно, як і Кодексом, не регулюються відносини з вирішення

колективних трудових спорів та відносини зайнятості і працевлаштування; по-друге, на відміну від Кодексу, в Проекті відсутні розділи, присвячені колективному договору, трудовій дисципліні, охороні праці, професійним спілкам. Таким чином, залишаються основні недоліки, притаманні сьгодні системі трудового законодавства. З огляду на це, пропонується підхід до реформування трудового законодавства не можна підтримати.

Україна, позиціонуючи себе як соціальна, правова держава та майбутній член Європейського Союзу, повинна у централізованому порядку закріплювати соціальні стандарти у сфері праці, які відповідають прийнятним у Європейському Союзі, не знижуючи при цьому існуючий рівень діючих в Україні соціальних гарантій, а також забезпечувати їх належну реалізацію та захист. Централізоване правове регулювання трудових і пов'язаних з ними відносин в Україні має базуватися на сучасному кодифікованому нормативно-правовому акті, який забезпечуватиме повноцінне комплексне регулювання вказаних відносин, реалізацію та захист прав працівників, дотримання інтересів роботодавців, а також сприятиме розвитку локальної нормотворчості.

Список використаних джерел:

1. Кодекс законів про працю України. База даних (БД) «Законодавство України» / Верховна Рада (ВР) України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text>. (дата звернення: 27.04.2023).
2. Чанишева Г. І. Основні напрями реформування трудового законодавства в умовах воєнного стану. *Актуальні проблеми захисту прав громадян України на працю та соціальний захист на шляху до Євроінтеграції* : тези доп. та наук. повідомл. учасників XII Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 7 жовт. 2022 р.) / уклад. О. Г. Серета, О. М. Ярошенко, О. В. Соловйов ; за ред. О. Г. Серета. Харків, 2022. С. 102–107.
3. Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану : Закон України від 15 березня 2022 р. № 2136-IX. База даних (БД) «Законодавство України» / Верховна Рада (ВР) України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2136-20?find=1&text=колект#w1_1 (дата звернення: 30.04.2023).

Ключові слова: трудові відносини, пов'язані з трудовими відносинами, законодавство України.

Key words: labor relations related to labor relations, legislation of Ukraine.

ПИЖОВА МАРИНА ОЛЕКСАНДРІВНА

*Державний податковий університет,
проректор з наукової роботи, доктор юридичних наук, доцент*

ЩОДО ПИТАННЯ ЗАСТОСУВАННЯ ПІГ-КОНТРАКТІВ

Сучасний світ потребує швидкого реагування на ті процеси і явища, які відбуваються у суспільстві. Цифровізація – це вже не далеке майбутнє, а існуюче сьогодення. В Україні з прийняттям Закону

Корнілова Олеся Володимирівна, Калмикова Наталя Юрійівна	
Поняття та ознаки людського капіталу	432
Примаченко Іван Федорович	
Джерела відновлення зруйнованого економічного потенціалу України в повоєнний період	434
Лешанич Світлана Євгеніївна	
Підприємство в умовах європейського вибору та війни в Україні	436

СЕКЦІЯ 10

ТРУДОВЕ ПРАВО ТА ПРАВО СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ: ПРОБЛЕМИ ТЕОРІЇ Й ПРАКТИКИ

Чанишева Галія Інсафівна	
Щодо законодавчого визначення понять колективної угоди та колективного договору	440
Yaroshenko Oleg	
The role of trade unions in resolving labour disputes	443
Вавженчук Сергій Ярославович	
До питання про ефективність способів захисту трудових прав	446
Вишинецька Світлана Василівна	
Європейські орієнтири розвитку науки трудового права у викликах сьогодення	449
Lagutina Iryna	
Right to strike and collective bargaining	452
Мельник Костянтин Юрійович	
До проблеми централізованого правового регулювання трудових і пов'язаних з ними відносин	454
Пижова Марина Олександрівна	
Щодо питання застосування гіг-контрактів	457
Бориченко Катерина Валеріївна	
Гарантії прав працівників при призупиненні дії трудового договору	460
Краснов Єгор Володимирович	
Система органів із захисту прав у сфері соціального забезпечення	464
Гудзь Анна Олександрівна	
Суб'єкти правовідносин із недержавного пенсійного забезпечення	467
Пожарова Оксана Вікторівна	
Законодавче забезпечення праці домашніх працівників: сучасний стан	470
Потопахіна Ольга Миколаївна	
Поняття та зміст трудового договору з нефіксованим робочим часом	472